

timnijim se jezikom obraćaju narodu. Elementi humora i naivnog stoga se razumljivo uklapaju u spomenuti koncept.

ABSTRACT

Museum of the People's Revolution of Croatia
Russian poster 1917 – 1921
Snježana Pavičić

On the occasion of the manifestation Days of Leningrad in Zagreb (September 30th – October 7th, 1987), the exhibition »Leningrad – the 70th anniversary of the October Revolution« was displayed in the Museum of the People's Revolution of Croatia. The exhibition presented more than 30 original posters created during the period 1917 – 1921.

Španjolski građanski rat i jugoslavenski interbrigadisti Muzej revolucije naroda Hrvatske, Zagreb, 18. XII 1986 – 1. II 1987. god.

Autori izložbe: Snježana Pavičić, Đurđa Knežević, kustosi MRNH
Likovni postav: Snježana Pavičić, Đurđa Knežević, kustosi MRNH

Višnja Zgaga
Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Primljeno: 7. 10. 1987.

Među desetak članaka, informacija i prikaza kojima je u javnim medijima popraćena izložba Muzeja revolucije naroda Hrvatske pod nazivom **Španjolski građanski rat i jugoslavenski interbrigadisti** autorice Snježane Pavičić i Đurđe Knežević možda ponajbolje pogađa bit ovog izložbenog projekta jedan naslov: **Intervencija u muzeju (Danas)**.

Zahvat je učinjen prvenstveno na planu sadržaja izložbe, drukčijem odnosu prema historijskoj građi, suvremenijem historijskom iskazu, što se očituje u mnogo komunikativnijem muzejskom scenariju, te u muzeografskim postupcima koji su korišteni s namjerom što vjernijeg transponiranja osnovne ideje izložbe.¹

Nadalje, to je vrlo smišljen i nadasve cjelovit muzeološki projekt razraden u svakom detalju: od dijeljenja letka, proglašenja KPJ na ulazu izložbe (što ujedno ima i duboku simboličnu notu), rafinirano izabrane muzičke kulise (sa snimkama originalnih kompozicija iz španjolskog rata te španjolskih klasika De Falle i Villa Lobosa), projekcija dokumentarnih filmova, te zakuska sa sirom, maslinom i crvenim vinom za vrijeme otvaranja izložbe. Svim ovim elementima izložba se snažno i uvjerljivo locira u mjesto i vrijeme događanja približivši nam početke otpora fašizmu u

Detalj s izložbe **Španjolski građanski rat**. Snimio: Dražen Pomykalo

nas i u legendarnoj Španjolskoj, zemlji Mediterana. Ovakvim zahvatom odmah se dokidaju granice konkretnog historijskog događanja i sadržaj se proširuje na neke općenitije teme i probleme. Izložba tako postaje mnogo komunikativnije tkivo prihvatljivo širem krugu posjetilaca.

Rad u muzejima revolucije odvija se još uvijek pod raznim opterećenjima,² a najzorniji rezultat zbira nesporednosti je muzejska izložba. Ona u gotovo većini primjera ima sve mane »otvorenog udžbenika historije«: sadržaj bez naboja, bez dimenzije multidisciplinarnog, bez akcentuacije i poetike. Mnoštvo je to dokumenata i fotografija štampe i sl. a sve mane takvih prezen-

tacija dobro je formulirao Z. Stránský³ rekavši da su najčešće izložbe u muzejima revolucije **knjige na panoima što je contradictio in adiecto** (protuslovlje), davši pritom i iscrpnu analizu takvog stanja.⁴

Što se tiče izložbe **Španjolski građanski rat i jugoslavenski interbrigadisti** izbjegnuti su svi klasični nesporednosti i realiziran izuzetno vrijedan postav. U čemu je njena vrijednost? Najkraće rečeno, što je nivo osvješćenja sadržaja, interpretacija činjenica adekvatno vizualizirana substitutima, muzejskim predmetima i fotografijama. Kreiran je prostor visoke vizualne vrijednosti koji ima jasan sadržaj, naboj. Interpretacija činjenica postavljena je

Detalj s izložbe **Španjolski građanski rat**. Snimio: Dražen Pomykalo

dramaturškim izborom najmarkantnijih sadržajnih cjelina. Španjolska uoči rata, sa simbolima fašizma koji ima internacionalno značenje, uvodni je dio najjačeg teatarskog naboja, najdramatičniji, to je prizivanje velikih općih mjesta, značaja Španjolskog rata koji nadrađa prostor Španjolske i postaje simbolom fašizma i sinonimom ljudske solidarnosti i otpora. Ovaj dio izložbe najavljuje sve osnovne motive koji će se u kasnijim cjelinama razraditi. Ekspozicijom tema stvorena je dramaturška napetost na samom početku izložbe.

Muzeološka realizacija sadržajnih cjelina doima se kao inscenacija / barikade, transparenti, velika fotografska povećanja (50 x 50) u nizu. Posjetilac je uvučen u radnju, postaje dio scene.

Ovdje je uspostavljen adekvatan odnos povijesnog pojma građanskog rata i sceničnosti izložbe. Elementi scenske realizacije, odnosno muzeografskog izraza, preuzeti su direktno iz autentičnih situacija.

Tako transparent s natpisom **Todo el ramo de la Construcción a fortificar Madrid (Upotrijebiti sve za obranu Madrida) možemo vidjeti na fotografiji prizora s madridskih ulica koja je izložena u velikom povećanju.**

Slijedeći dio **Narodni front i pobunjenici** upoznaje nas s konkretnim stanjem u Španjolskoj jezikom simbola i kontrastiranjem sadržajnih cjelina.

Legenda na početku ovog segmenta u nekoliko vrlo sažetih rečenica objašnjava uzroke i aktere građanskog rata, početak pobune i rat, intervenciju stranih sila te internacionalni pokret otpora. Muzeološkom provedbom reducirani su sadržaji do simbolike i dat prikaz sila dobra (narodni front) i zla (pobunjenici) u kontrastnom odnosu.

Struktura muzeološkog iskaza ovdje ima vrlo bliske (negdje gotovo identične) veze s teatarskom inscenacijom. Tri slike-situacije ukazuju na sadržaj: lutka republikanskog vojnika (rekonstruirana prema Parillinom plakatu predstavljenom u pozadini, u naravnoj veličini s kapom kao jedinim originalnim predmetom multiplicirana je ogledalima i osvjetljena živim bojama: slijeđi prikaz palog revolucionara (uvećana originalna fotografija) čije su konture tijela izrezane i nalijepljene na stiropor te položene na pod dok je iznad postavljena maketa štuke u obrušavanju: te crni pano s fizionomija Franca, Mussolinija i Hitlera uz koji su dva uvećanja fotografija s prikazom terora naroda i porušenog Madrida, sve obasjano hladnim svjetlom. Ovakvim efektima stvoreno je osjećanje doživljaja povijesti. Ovdje su prostorni odnosi postali aktivni dio muzeološkog iskaza.

Citatom A. Camusa **Ubije li revolucija u čovjeku umjetnika, ona time samu sebe iscrpljuje** intoniran je idući odjeljak.

Osnovni ton ove sekcije najbolje ocrtava Nietzscheova misao da je umjetničko izražavanje jedino istinsko prevladavanje smrti. Lorcina pjesma **Tišina**, devet velikih fotografija originalnih plakata u boji iz 1936. i 1937. godine dramatičnog naboja, fotografija oslikanog vlaka i, naravno, detalj Picassove **Guernice**, skica za »konja«. Ovaj dio, govoreći o konkretnom stvaralačkom impulsu španjolskih antifašista, o njihovom stvaralaštvu usprkos ratu i stradanjima, himna je humanom i kreativnom u čovjeku. Završni dio izložbe prikazuje sudjelovanje Jugoslavena u španjolskom ratu, odnosno obuhvaća vrijeme od podrške KPJ Španjolskim borbama do njihova odlaska u NOB-u. Izbor od 50 uvećanih portreta boraca, nekoliko skupih snimaka, ploča s popisom svih sudionika te originalni leci, pisma, iskaznice i novine okosnice su ovog postava. Izbor je to s velikom mjerom, bez patetike ili suvišnih detalja, s osjećajem za jednostavnost i dostojanstvo. U muzeološkoj praksi ove teme najčešće prerastaju u socrealistički kič.

Ova izložba koherentnom i jasnom idejnom strukturom, emocionalnim nabojem, stiliziranim vizualnim izrazom predstavlja izrazitu kvalitetu i domet naše muzeologije.

1) Vidi Jerzy Swiecimski, **Zagadnienie ukierunkowania modernizacji wystaw oraz ich podłoża przyczynowego**, »Muzealnictwo«, nr. 24, Warszawa, 1282, 77 – 94.

2) Muzejske zbirke, muzejske izložbe i stalne izložbe sadržajno vezane uz radnički pokret, NOB i poslijeratnu socijalističku izgradnju na teritoriju SR Hrvatske, MDC, Zagreb (elaborat).

3) Z. Stránský, **Nauka u muzejima revolucije**, Zbornik radova Muzeja revolucije BiH, br. 8, Sarajevo, 1984.

4) Z. Stránský, **Prezentacija najnovije historije u čehoslovačkim muzejima**, Zbornik radova Muzeja revolucije BiH br. 1, Sarajevo, 1975.

ABSTRACT

The Spanish Civil War and the Yugoslav Members of the International Brigade Museum of the People's Revolution of Croatia in Zagreb, December 18th. 1986 – February 1st. 1987.

authors of the exhibition and display: Snježana Pavčić and Đurđa Knežević, curators

Višnja Zgaga

The exhibition on the theme of the Spanish civil war and the Yugoslav members of the international brigade, presented in the Museum of the People's Revolution of Croatia in Zagreb is a sophisticated and complex museological project, elaborated in every detail. It brings out the place and the time of the events convincingly and powerfully. Most exhibitions in museums of the Revolution have the disadvantages of an »open history-textbook«, which this exhibition avoided by

interpreting the facts adequately, and visualizing them by substitutes – museum objects and photographs. The exhibition has a high visual quality with a clear substance charged with a dramatic force. The museological realization of thematic units gives the impression of a stage. The innovation emerges primarily from the subject of the exhibition, i. e. a new relation to historic documentation and a more modern historic presentation, which all results in a museological scenery that is much more communicative.

Dan muzeja '87. u Rijeci Eko-muzej – novi muzej/ Projekt revitalizacije ruralnih zona na otocima Cres-Lošinj

Autor izložbe: Marijan
Vejevoda

Nevenka Žiger
Moderna galerija,
Rijeka

Primljeno: 20. 10. 1987.

Izložba i predavanje **Eko-muzej – novi muzej** održani u Malom salonu i Modernoj galeriji u Rijeci u svibnju 1987. god., pobudili su neočekivani odjek publike, i to većim dijelom »ne-stalnih« posjetilaca likovnih zbivanja koje priređuje ova galerija. Što je to toliko privlačnog bilo u ovom naslovu – da li tema, ili autor sam (dobro poznat riječkoj publici)?

Tema je, u sklopu globalnog naslova, eksplicirana napose na projektu revitalizacije određenih zona otoka Cresa i Lošinja, čime se posljednjih godina ing. Vejevoda intenzivno bavi.

izložbeni dio predočio je – pomoću fotosa, nacрта, crteža i teksta – navedeni projekt, ranije autorovo iskustvo u Blacama na Braču, ideju revitalizacije otoka Suska, te osnovna razmatranja samog pojma eko-muzeja, povijesni fenomen i neke evropske primjere.

Predavanje pak, obogaćeno velikim brojem dijapozitiva i izuzetnom verbalnom dinamičnošću predavača, dopunilo je i inteziviralo dojmove s izložbe, pa otvorilo i dijalog s publikom.

Projekt obuhvaća pet prostornih ruralnih cjelina, a predviđa se razvijati u tri faze – od pripremnih radova (snimanje postojećeg stanja, tipološkog istraživanja ambijenta, istraživanja arhitekture, utvrđivanja kriterija za vrednovanje...) do konačnog prikaza prostornog rasporeda pojedinih sadržaja (arhitektonske, poljoprivredne, ekološke, solarne radionice; centra za stočarstvo, pčelarstvo, marikulturu, sport, muzičku, likovnu radionicu; informacijski centar, muzej, školu, biblioteku...).

Sudeći prema odzivu i reakcijama posjetilaca, ponuđeni model, koji objedinjuje ekonomsku, ekološku i kulturnu funkciju na jednome mjestu, očito po-